

Univerzity Karlovy v Praze

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Bakalářská práce

Alžběta Kolková

Domácí násilí na mužích

Domestic violence against men

Praha, 2015

Vedoucí práce: PhDr. Hedvika Boukalová, Ph.D.

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce PhDr. Hedvice Boukalové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a čas věnovaný konzultacím. Dále bych chtěla poděkovat všem odborníkům, kteří si našli čas a byli ochotní se se mnou podělit o své vědomosti a zkušenosti týkající se domácího násilí na mužích. Nakonec bych ráda poděkovala svému příteli za psychickou a technickou podporu při psaní bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4.5.2015

.....

Alžběta Kolková

Abstrakt:

Úkolem bakalářské práce s názvem „Domácí násilí na mužích“ je zabývat se hlouběji tímto jevem včetně zjištění počtu jeho výskytu v České republice a v rámci dalších vybraných zemí. První část práce je zaměřena na teoretický popis domácího násilí na mužích a jeho bližší specifikaci. Jednotlivé kapitoly popisují sociální kontext tohoto tématu, fyzické, psychické, sociální, ekonomické a sexuální domácí násilí, prediktory, specifické skupiny obětí a důsledky domácího násilí. Práce též obsahuje možné způsoby pomoci. Druhá část je věnována projektu, který zkoumá tento fenomén v prostředí České republiky a tím navazuje na výzkumy, které byly před několika lety uskutečněny.

Klíčová slova:

Domácí násilí

Muž jako oběť

Prediktory domácího násilí

Kulturní kontext domácího násilí

Pomoc obětem

Abstract:

The main goal of thesis “Domestic violence against men” is to address this phenomenon and quantify its occurrence in the Czech Republic and other selected countries. The first part focuses on theoretical description of domestic violence against men and its detailed specification. Individual chapters describe the social context and known types of domestic violence such as physical, psychological, social, economic and sexual form. Predictors, specific groups of victims and consequences of domestic violence are then explained. This section also includes the possible ways of assistance. The second part is devoted to the theoretical research of this phenomenon in the Czech Republic and thus builds on the researches that were carried out a few years ago.

Keywords:

Domestic violence

Man as victim

Predictors of domestic violence

Cultural context of domestic violence

Assistance to victims

Obsah

Seznam použitých zkratk:	8
Úvod.....	9
1.Domácí násilí	10
1.1 Vymezení	10
2. Důsledky domácího násilí.....	12
2.1 Syndrom týrané osoby	12
2.2 PTSP a další důsledky.....	13
3. Domácí násilí na mužích – sociální kontext a dělení	13
3.1 DN podle typu soužití	14
3.2 DN – formy a druhy	15
3.2.1 Fyzické násilí	15
3.2.2 Psychické násilí.....	15
3.2.3 Sociální násilí.....	16
3.2.4 Ekonomické násilí.....	17
3.2.5 Sexuální násilí.....	17
3.3 DN – dělení podle délky a intenzity	18
4. Prediktory domácího násilí	20
4.1 Teorie příčin vzniku DN	20
4.2Prediktory u pachatele	21
4.3 Prediktory u obětí.....	22
5. Specifické skupiny obětí.....	23
5.1 DN v homosexuálních vztazích	23
5.2 DN na méně častých obětech.....	24
6. Domácí násilí na mužích – kulturní kontext.....	25
6.1 DN v rámci České republiky	26
6.2 DN v rámci jiných zemí a kultur	27

7. Způsoby pomoci obětem DN	29
7.1 Psychologická a sociální pomoc	29
7.2 Lékařská pomoc	31
7.3 Právní pomoc	31
7.4 Organizace poskytující pomoc obětem DN	32
8. Návrh projektu – zkoumání dílčího aspektu	34
8.1 Popis řešeného problému, cíle projektu a výzkumné otázky	35
8.2 Realizace projektu	36
8.3 Zpracování dat	37
8.4 Diskuze	37
Závěr	39
Seznam použité literatury	40
Přílohy	44

Seznam použitých zkratk:

BKB	Bílý kruh bezpečí
ČCE	Československá církev evangelická
ČR	Česká republika
DN	domácí násilí
DNnM	domácí násilí na mužích
IC	Intervenční centrum
MKN-10	Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize
PTSP	posttraumatická stresová porucha
TČ	trestný čin
TŘ	Trestní řád
TZ	Trestní zákoník

Úvod

I když se definice domácího násilí často liší, obecně lze říci, že se jedná o úmyslný čin poškozující oběť, který je páchan v soukromí. Takovéto jednání je zpravidla opakované a postupně nabírá na intenzitě. Domácí násilí má specifické příčiny a kořeny. Problém domácího násilí páchaného na mužích se dostal do veřejného povědomí až v posledních desetiletích. Dříve k tomuto jevu docházelo také, ale nebylo na něj v takové míře poukazováno. Fenomén domácího násilí na mužích je v současné době velmi aktuální a je pravděpodobné, že mu bude v budoucnu věnována stále větší pozornost.

V první části své práce definuji domácí násilí jako takové z hlediska relevantních oborů. Vymezuji jeho působnost a související pojmy. Druhá kapitola uvádí vybrané důsledky domácího násilí. Samostatná část popisuje rozdíly v domácím násilí podle způsobu soužití partnerů, samotné formy násilí a podle dalších faktorů. Ve čtvrté kapitole nastiňuji prediktory domácího násilí a to jak u pachatelek, tak i u obětí. Další kapitola se zabývá specifickými skupinami obětí, jako jsou homosexuálové, chlapani nebo senioři. Část podkapitoly se věnuje i páchání této trestné činnosti mimo samotný domov. Dále se zabírám specifickým fenoménem domácího násilí na mužích v rámci České republiky. Zaměřuji se i na nahlížení na tento jev z hlediska jiných kultur a zemí. V poslední kapitole této části pojednávám o pomoci obětem. Jednotlivě rozebírám jak pomoc psychologickou, sociální, lékařskou, tak i právní, jak pomoc individuální, tak i skupinovou.

Druhá část mé práce obsahuje teoretický návrh projektu, který by měl reflektovat současný stav mužských obětí domácího násilí v České republice. V této kapitole jsem navázala na výzkumy, které byly provedeny před několika lety. Dále jsem čerpala z výzkumů, které byly uskutečněny v jiných státech a v jiných kulturách. Projekt jako takový je mapujícím výzkumem používajícím dotazníkovou metodu. Dotazník je předkládán mužům, kteří se cítí být oběťmi domácího násilí a s prosbou o pomoc se obrátili na Intervenční centrum.

1. Domácí násilí

1.1 Vymezení

Násilí v obecném slova smyslu je negativní společenský jev, který má nespočet různých definic. Matoušková (2013) ho popisuje jako „*zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním nebo psychickém zdraví.*“ Jiné definice naproti tomu obsahují pojmy jako použití síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě.

Domácí násilí je specifický podtyp násilí. Dochází k němu v domácnostech, popř. v místech, kde spolu žijí osoby blízké, či osoby, které k sobě mají důvěrný vztah. Pokud chceme tento jev blíže vymežit, musíme se soustředit na jednotlivé vědní obory, jelikož mu každý z nich dává poněkud odlišné hranice.

Psychologie odděluje domácí násilí od násilí v rodině, jež chápe jako pojem nadřazený. DN dle tohoto vědního oboru musí obsahovat vztahovou asymetrii a klíčové znaky, pod které řadí neveřejnost ve smyslu páčání DN v soukromí beze svědků, jasné a neměnné rozdělení rolí, eskalaci, která se v současné době jako jasný znak DN již nutně nevyžaduje, a dlouhodobost násilí spočívající v opakovaných atacích pachatelky. Domácí násilí má kromě toho i své jednotlivé složky – násilí mezi partnery, generační násilí a transgenerační násilí. Mimo toto dělení stojí násilí v intimních vztazích, jehož základ spočívá v důvěrném vztahu dvou osob. Není podstatné, jestli takovéto vztahy obsahují sexuální složku, či nikoliv (Ševčík a Špatenková, 2011). Forenzní psychologie používá k definici širší pojetí domácího násilí: „*Násilné jednání je jakýkoliv výskyt ohrožujícího chování, násilí nebo zneužití psychického, fyzického, sexuálního, ekonomického nebo emocionálního mezi dospělými osobami, které jsou nebo někdy v minulosti byly intimními partnery nebo členy rodiny, a to bez ohledu na pohlaví*“ (Matoušková, 2013) Policejní psychologie se v rámci DN zaměřuje převážně na rodinné násilí, resp. využívá spíše tento pojem. Policisté musí během své služby čelit řadě konfliktů mezi členy rodiny, při kterých dochází k verbálnímu či fyzickému napadání, ničení nábytku a věcí, tedy konfrontaci s rodinným násilím (Čírtková, 2006).

Též právo zná pojem domácí násilí, i když ho v Trestním zákoníku nazývá týrání osoby žijící ve společném obydlí. Jeho definici bychom našli v §199 zákona č.40/2009Sb. TZ říká: „*(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta*“ (Trestní zákoník, 2009) Vyšší trest podle odstavce dva náleží tomu, kdo týrá zvláště surovým způsobem, po delší dobu, nejméně

dvě osoby nebo způsobí oběti těžkou újmu na zdraví. Podmínky se nesčítají. Nejvyšší trestní sazbu za tento zločin lze uložit, pokud pachatel oběť usmrtí nebo způsobí těžkou újmu na zdraví alespoň dvěma osobám (Trestní zákoník, 2009).

Týrání osoby žijící ve společném obydlí není jediný pojem z práva, kterého se domácího násilí týká. Pachatelé mohou být potrestáni za přestupek nebo u nich může být klasifikována jiná skutková podstata a místo TČ podle §199 se mohou dopustit TČ znásilnění, omezování osobní svobody, týrání svěřené osoby či ublížení na zdraví.

Psychiatrie spatřuje v DN jak násilnou složku, tak i složku nerovnosti. Domnívá se, že se tento druh násilí projevuje hlavně v manželských konfliktech a to převážně v agresivních prvcích partnerské komunikace. Poukazuje na to, že zde důležitou roli hraje soukromý prostor, kam nemá přístup nikdo jiný a moc jako nástroj dominance a převahy (Vágnerová, 2014).

Pojmy související s domácím násilím

S problematikou domácího násilí i jeho specifického druhu – domácího násilí na mužích souvisí řada dalších pojmů a jevů. Jedním z nich je tolerance. Její hranice je široká – od pasivního, respektovaného snášení čehokoliv špatného, přes drobné náznaky problémů až k otevřené intoleranci. Muži se v tomto směru drží spíše na začátku pomyslné polopřímky tolerantnosti. Projevy násilí za strany partnerky bagatelizují, přecházejí nebo nedávají veřejně na odív (Dubský a Urban, 2007). Dalším jevem, který souvisí s DN je sociální škodlivost, resp. škodlivost, kterou tato činnost přináší pro společnost. Není výjimkou, když se z důvodu domácího násilí rozpadají rodiny, děti se umísťují mimo péči rodičů nebo je narušen poklid spoluobčanů policejním zásahem (Dubský a Urban, 2007). Pojmem, na který bychom neměli zapomenout, je dozajista i bezpečí. Muži, oběti domácího násilí, se často nacházejí v nebezpečných situacích, což vede k velkým problémům, jelikož bezpečí je druhou nejzákladnější potřebou hned po potřebách fyziologických.

Mezi obecné faktory, které ovlivňují začátek, průběh i konec domácího násilí patří kromě jiného i vrozená pudovost, reakce na frustraci, problematika osobních hranic, hrozba ztráty vztahu, agrese nebo strach (Poněšický, 2010). Snad každý filozofický proud nebo směr se na tuto problematiku díval jinak. Jak plynul čas, objevovaly se určité nuance, jak se na DN dívat. V minulosti bylo spíše tabu. Lidé se drželi přísloví – co se doma uvaří, to se doma sní. V nedávné minulosti došlo k nárůstu zájmu o tuto problematiku. Oběti se nebojí přiznat, že byly zneužívány, i když muži s tím obecně mají větší problém.

2. Důsledky domácího násilí

Na každého jedince potažmo muže působí domácí násilí jinak. Některý je schopný násilí ve vztahu naprosto ignorovat, jiný použije obranné mechanismy, ale další může být velmi významně poznamenán. Pokud pomineme fyzická zranění, která jsou na první pohled viditelná a musí být lékařsky ošetřena, zbývají zranění psychická. Jejich rozpoznání je daleko obtížnější a navíc nabývají mnoha různých podob.

2. 1 Syndrom týrané osoby

Mnoho mužů v důsledku nejčastěji psychického a sexuálního násilí ze strany své partnerky trpí pocity méněcennosti a nedostatečnosti. Můžou se u nich projevit i pocity hanby, studu a strachu. Pokud je násilí extrémně časté nebo zraňující, může se u muže rozvinout tzv. syndrom týrané oběti.

V minulém století, kdy se tento termín začal používat, se hovořilo o syndromu týrané ženy (Walker, 1980). Walker (1980) definovala tento syndrom jako: „*ztrátu víry ve vlastní schopnosti odhadnout účinnosti svých pokusů o zajištění vlastní bezpečnosti.*“ Jelikož se o dané problematice začalo více mluvit a jako oběť se začal brát i muž, vžilo se označení syndrom týraného partnera, resp. syndrom týrané osoby (Čírtková, 2010).

„Tento syndrom je charakteristický širokým spektrem psychických a behaviorálních reakcí oběti na prožité týrání. Jeho typickými projevy jsou: pocity bezmoci, zmatku a sebeobviňování, dlouhodobá a emocionální frustrace, nízké sebevědomí a zvýšená zranitelnost, neurotické projevy – úzkosti, deprese, poruchy spánku“ (Huňková a Voňková, 2004). Jako další příznaky jsou uváděny sebevražedné tendence, popírání a ospravedlňování násilí i psychosomatické onemocnění jako migrény, žaludeční vředy, nechutenství nebo astma. Častým příznakem je i zneužívání drog nebo alkoholu k potlačení nepříjemných pocitů a obtíží (Huňková a Voňková, 2004). V současné době je syndrom konstituován s pomocí empirických poznatků a teorií. Klíčová je teorie viktimizace a eventuálně psychotraumatologie (Loseke a kol., 2005).

Nesmíme zapomínat, že syndrom týraného partnera – muže se projevuje jinak než v případě ženy. Muž má větší obavu ze sociální stigmatizace a obtížněji přijímá roli oběti (Vágnerová, 2014). K odstranění syndromu je v první řadě nutné oddělit oběť od násilné partnerky. V dalším kroku se mění negativní očekávání muže, je mu navracena sebedůvěra a sebeúcta. Ve všech případech je nutná pomoc zvenčí a to nejčastěji ze strany psychologa (Buriánek a Kovařík, 2006).

2.2 PTSP a další důsledky

Posttraumatická stresová porucha je dalším symptomem, který může ukazovat na domácí násilí. Lékaři a psychologové se o ni začali zajímat po Druhé světové válce v rámci pomoci válečným veteránům. V současné době se PTSP objevuje jak po traumatických zážitcích kteréhokoliv druhu, tak i jako reakce na DN (Bednářová, 2009). PTSP je popsána v MKN-10 pod kódem F43.1. PTSP „začíná jako opožděná nebo protražovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci (krátkého nebo dlouhého trvání) mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy, která je sto způsobit silné rozrušení téměř u každého...Typické jsou epizody znovuožívání traumatu v neodbytných vzpomínkách tzv. flashbacks, snech nebo nočních můrách“ (MKN 10, 2014).

Hlavní příčinou rozvoje poruchy je velmi stresující událost. Mezi rizikové faktory, které urychlují a prohlubují vznik PTSP patří neočekávanost a náhlost události, delší doba trvání a vyhrožování násilím nebo samotné použití násilí (Schiraldi, 2009). Specifikum PTSP spočívá v jejím nástupu. Není pravidlem, že by se rozvinula ihned po TČ. K jejímu propuknutí může dojít až po několika měsících (Gillernová a Boukalová, 2006).

Naučená bezmocnost je dalším možným důsledkem DNnM. Někteří autoři ji řadí k symptomům PTSP, jiní ji naopak považují za samostatný projev. Naučená bezmocnost se objevuje po několika neúspěšných pokusech o opuštění násilné pachatelky. Jedinec získává pocit, že žádná jeho reakce nevede ke kýženému cíli. Naučí se v situacích DN přežívat, spíše než aby se pokusil problémy řešit nebo jim uniknout (Čírtková, 2008).

Muži trpící domácím násilím mohou být stíženi i syndromem vařené žáby. Uvádí se, že žába ponořená do studené vody, kterou postupně ohříváme, si ani nevšimne, že se za chvíli v této vodě vaří. Kdybychom ji rovnou hodili do vařící vody, bude jistě protestovat. Z podobenství plyne, že muži stíženi tímto syndromem přehlížejí drobné incidenty a ani si nevšimnou, že se u nich doma rozvinulo nadměru vážné domácí násilí.

3. Domácí násilí na mužích – sociální kontext a typy

Stejně významnou roli jako kulturní kontext hraje v rámci domácího násilí na mužích i kontext sociální. Každý jedinec vnímá DN individuálně. Pokud se ovšem pachatelka dopustí chování, které je definováno v zákoně jako týrání osoby žijící ve společném obydlí, nelze pochybovat, že se jedná o DNnM.

3.1 DN podle typu soužití

Typ soužití zaujímá v DN bezesporu zásadní místo. Nejinak je tomu v DNnM. Nejčastějším typem společného vztahu, ve kterém dochází k násilí a týrání, je manželství. Jednotlivé statistiky se sice liší, ale i tak je to vždy více než 50% případů. Nejčastěji se uvádí 70% - 90%. Muži zůstávají v nefunkčních svazcích zpravidla kvůli dětem. Obávají se, že by jim je soud po rozvodu nesvěřil do péče, popř. že by je nemohli ani vídat. Dalším důvodem neohlašování trestné činnosti je pocit selhání a nevyhovění požadavkům dnešní společnosti. Muži mají stále ještě pocit, že je od nich vyžadována stylizaci do role vůdce rodiny, muže, který se nikdy nenechá od své partnerky ponižovat ani fyzicky týrat, a který si za každých okolností umí zjednat pořádek. Daleko častějším problémem se stává i majetek. Muži se obávají, že by pro ně majetkové vyrovnání po rozvodu nedopadlo dobře. Samostatnou kapitolou zůstává oboustranné násilí ze strany partnerů, kdy je jeden z nich tzv. "provokátér", nebo se tato role v rámci hádek více či méně rovnoměrně střídá. K nárůstu tohoto druhu násilí dochází častěji ve fázi předrozvodové. Neměli bychom zapomínat, že každý, byť sebemenší atak neblaze působí na děti vychovávané v manželství a v případě DNnM degraduje mužskou roli jako takovou.

I když nežijí dva lidé v manželství, ale jen v partnerství, stále se jedná o problém mezilidský, tedy destrukci vztahovosti. Láskyplné pochopení je nahrazeno pokřivenou násilnou interakcí. V rámci partnerského vztahu by se mohlo zdát, že může týraný muž snadněji opustit společnou domácnost, než by tomu bylo v manželství. Tato domněnka se nepotvrdila.

Muži-oběti mají stejné psychické pouto k násilné partnerce, jako by tomu bylo v jiném typu soužití. Navíc mladí lidé v současné společnosti volí tento typ vztahu jako plnohodnotnou náhradu manželství, která obsahuje všechno, co bylo dříve vyhrazeno jen manželskému statutu. Dvojice má společný majetek, domácnost i děti. K násilí dochází stejně jako v předchozím případě všemi možnými způsoby, ovšem z počátku vždy neveřejně. Postupně může fenomén DNnM prosakovat i na veřejnost v rámci hádek na ulici nebo rodinných oslav.

Třetím, poměrně novým a ve statistikách se spíše vyskytujícím, typem soužití je registrované partnerství. I v rámci tohoto vztahu nebo partnerského vztahu dvou mužů obecně dochází k násilí a týrání. Zneužití muži v takovémto případě nevyhledávají odbornou pomoc prakticky vůbec. K násilí dochází vždy ze stran mužů – jejich partnerů a výjimečně na něm mohou participovat ženy jako pomocnice násilníků. Více se této problematice věnuje práce v páté kapitole.

3.2 DN–formy a druhy

Odborné publikace často nerozlišují mezi pojmy forma a druh, resp. rozlišují pokaždé jinak. Tato práce používá většinové stanovisko odborné veřejnosti a DN dělí podle formy na fyzické, psychické, sociální, ekonomické a sexuální. Dělení podle druhu bylo uvedeno výše, v rámci typu soužití oběti a násilníka.

3.2.1 Fyzické násilí

Fyzické násilí představuje nejzávažnější formu násilí obecně, i když se v rámci problematiky týraných mužů objevuje až na druhém či třetím místě. Ženy – násilnice volí nejčastěji méně závažné projevy, jako je kousání, škrábání, či facky, avšak „*Fyzické násilí zahrnuje široké spektrum chování, jehož cílem je ublížit, zastražit, přivodit bolest, zranění a fyzické utrpení, např. fackováním, mlácení o zed' či o zem, udeřením pěstí, bitím rukou či předměty, kopáním, kousáním, strkáním, znehybňováním (svazováním), škracením, cloumáním či třesením, vytrháváním vlasů nebo ochlupení (z genitálií), pálením, ohrožováním bodnou či střelnou zbraní až po útok přímo ohrožující zdraví a život*“ (Ševčík a Špatenková, 2011)

Matoušková (2013) ve svém výčtu uvádí ještě pálení cigaretou, smýkání a házení předmětů. Haškovcová (2004) připočítává k fyzickému násilí též odpírání pití, jídla a léků, promyšlené vystavování oběti chladu nebo extrémnímu teplu či odpírání základních hygienických potřeb.

Je nutné zdůraznit, že se téměř nikdy nejedná pouze o jednu jedinou formu domácího násilí. Pachatelka, už kvůli své často výrazně znevýhodněné fyzické konstituci, používá všech možných dostupných prostředků, aby partnera donutila k tomu, co chce. Smutným faktem zůstává, že projev fyzického násilí ze strany žen na veřejnosti vzbuzuje v okolí daleko častěji posměch, než sklony k pomoci či alespoň projevení nelibosti.

3.2.2 Psychické násilí

Psychické násilí na rozdíl od fyzického není na první pohled patrné. Dochází k němu však v rámci DNnM statisticky významně častěji. Jelikož je velmi těžce prokazatelné a muži ho jako formu násilí sami někdy ani nevnímají, může trvat roky až desetiletí. Matoušková do psychického násilí zahrnuje: „*zejména slovní týrání, ponižování, zesměšňování na veřejnosti i v soukromí, permanentní kontrolu chodu dne, výslechy, vyhrožování zmračením nebo zveřejněním difamujících údajů o oběti*“ (Matoušková, 2013)

Huňková a Voňková (2004) mezi psychické násilí řadí též citové týrání a shazování. Bednářová (2009) do výčtu dodává urážení, znevažování, obviňování, terorizování, vydírání a nadávky.

Psychické násilí neboli též emocionální či citové násilí může mít ve své podstatě daleko větší dopad na oběť než násilí fyzické a to zejména na mužovu sebeúctu, sebedůvěru a sebevědomí, což pomáhá pachatelce v tom, že oběť často neodchází ani nehledá pomoc. Psychické násilí můžeme rozdělit na dvě části – verbální a neverbální (Ševčík, 2011). Do verbální složky zahrnujeme výše uvedenou definici s doplňky, bezdůvodné podezírání a tvrzení, že pachatelka spáchá sebevraždu, přičemž klade vinu za její spáchání na oběť. (Huňková a Voňková, 2004) Neverbální složka se projevuje v záměrném ničení oblíbených věcí, popř. v týrání domácích mazlíčků či rostlin partnera (Ševčík a Špatenková, 2011).

Musíme si uvědomit, že psychické týrání nastává ve všech případech domácího násilí. Psychické újmě nelze u tohoto fenoménu nikdy zabránit. I v případech, kdy se jedná „pouze“ o fyzické násilí se musí týraný muž vyrovnat s faktem, že mu ubližuje osoba blízká. Jednou vyřčené nelze vzít nikdy zpět a každé, i když třeba jinak míněné slovo, půjde s partnerským vztahem až do jeho konce. Následky psychického násilí, ať už přiznaného nebo dobře utajeného, mohou být prohloubeny nešetrným zásahem policie či dotazy přátel oběti (Čírtková, 2008).

Velkou roli v rámci psychického násilí hraje i dynamika. Pachatelky mohou vůči obětem uplatňovat metodu tzv. cukru a biče. Týraný muž nikdy neví, zda bude žena v dobré či špatné náladě, zda ztropí hádku nebo ne. Dalším způsobem, který násilné ženy využívají, je střídání vlídné tváře. Oběť poté okolí tvrdí, že pachatelka není tak špatná, jak se zdá, a že týraného muže přes to všechno miluje.

3.2.3 Sociální násilí

Někteří odborníci nepovažují sociální násilí za samostatnou formu, ale zařazují ho mezi násilí psychické. Většina ho však vyděluje a definuje jako: „*kontrolu a omezení sociálních kontaktů, sociální izolaci*“ (Čírtková, 2008)

Obecná definice v sobě ukrývá mnoho rozličných způsobů, jak sociální násilí páchat. Může se jednat o zákaz styku s rodinou a přáteli nebo zablokování telefonu. Ženy – pachatelky se dopouštějí tohoto typu násilí nejčastěji kontrolou mobilního telefonu a SMS zpráv svých partnerů, kontrolou chování spočívající v neustálém hodnocení ošacení a vzhledu muže (Huňková a Voňková, 2004). Pachatelka může též hodnotit přátele oběti, kritizovat jeho rodinu a všechny včetně partnera devalvovat.

Sociální násilí může spočívat i ve využívání dětí a jiných osob jako prostředku nátlaku. Muži jsou často na tuto formu velmi citliví a dokážou snášet velká příkoří, jen aby jim nebyl omezen styk s dítětem.

3.2.4 Ekonomické násilí

„Ekonomické násilí znamená zamezení možnosti oběti disponovat finančními prostředky, ať rodinnými nebo vlastními“ (Matoušková, 2013). Z definice vyplývá, že tento typ násilí je z hlediska mužů – obětí poměrně novým fenoménem. V historii měli všechny rodinné úspory na starosti primárně muži. S nástupem emancipace a vstupem žen do pracovního koloběhu začalo přibývat případů této trestné činnosti a to též s ohledem na fakt, že ženy stále častěji tvoří primární příjem domácnosti.

Pokud partner nespravuje vlastní finance, může násilí spočívat i v tom, že mu partnerka pečující o společně peníze není ochotna dostatečně financovat jídlo, ošacení nebo léky. Též může docházet k vydírání skrze důchody či výplaty (Haškovcová, 2004). Dalším typem je ekonomická kontrola spočívající v zákazu chození do práce. Celosvětově je tento jev sledován pouze ze strany mužů. Žena se podobného násilí dopustí tak, že nutí svého partnera chodit do zaměstnání na nepřiměřeně dlouhou dobu, vyčítá mu malé příjmy rodiny, popř. ho nutí vykonávat byť lépe placenou, ale pro muže naprosto nevyhovující práci (Vargová a kol., 2008).

3.2.5 Sexuální násilí

Veřejnost byla dlouho přesvědčena, že k DNnM v rámci sexuální oblasti nedochází. Tato mýlka byla spojena s přesvědčením, že muže nelze znásilnit. V poslední době se v celosvětových studiích dokazuje opak. I v rámci ČR dochází k nárůstu případů mužů stěžujících si na sexuální násilí ze strany intimní partnerky. Nejčastěji se jedná o slovní agresi a ponižování.

Sexuální násilí lze obecně charakterizovat jako *„nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoliv druhu, resp. jako jakoukoliv situaci, kdy je jedinec nucen podílet se na nežádoucích, nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách“* (Ševčík a Špatenková, 2011) Specifickým sexuálním násilím může být vynucený sex bez ochrany proti početí a pohlavním chorobám (Bednářová, 2009). Z hlediska DNnM též úmyslné vysazení antikoncepce ze strany partnerky pod touhou otěhotnět bez vědomí partnera.

Sexuální násilí je v posledních letech nahrazováno pojmem sexualizované násilí. Odborníci se domnívají, že to lépe vystihuje podstatu problému – sexualitu jako nástroj moci (Kutálková a Kobová, 2014). Pachatelka v takovémto případě může oběť nutit k neobvyklým

a zároveň nechtěným sexuálním praktikám nebo může partnera skrze sexuální styky vydírat. Styk se z její strany může stát formou odměny či předehrou k ponižování a zesměšňování.

Podle Grotha (2001): Je-li muž znásilněn, ztrácí dva hlavní aspekty mužství – sílu a sexualitu. U obětí sexuálního násilí dochází, jako ve většině ostatních případů, ještě k dalším následkům. Muži – oběti jsou kromě psychické újmy spočívající ve ztrátě sebevědomí často stíženi i ujmou fyzickou – problémy s erekcí (Kutálková a Kobová, 2014).

Potíže nastíněné v předchozím odstavci jsou dobře patrné hlavně u nejtěžší formy sexuálního násilí – znásilnění. Podle některých novějších studií může dojít k erekci, ba k ejakulaci i bez sexuální touhy. Případy znásilnění manželkou nebo partnerkou jsou ojedinělé. Ovšem v rámci partnerství dvou mužů, hlavně krátkodobých, nejsou nijak výjimečné (Benedict, 2003).

3. 3 DN – dělení podle délky a intenzity

Aby mohlo být domácí násilí klasifikováno jako týrání osoby žijící ve společném obydlí, musí splňovat určitá kritéria jako je dlouhodobost, zvyšující se krutost a četnost útoků, jasné rozdělení rolí a neveřejnost. Jsou případy, kdy některý z těchto znaků chybí, ovšem pod domácí násilí je lze i tak zařadit.

Epizodické DN

Pokud u DNnM chybí dlouhodobost, mluvíme o násilí epizodickém. Jedná se o nejméně závažný typ. Pachatelka zaútočí jednorázově, popř. několikrát v rozmezí mnoha desítek let. V rámci útoku nesmí dojít k vážnému poranění partnera, jinak by šlo o TČ ublížení na zdraví, případně vraždu. Oběť není výrazně traumatizována, i když partnerský vztah je pravděpodobně vždy narušen a může být pod tíhou situace ukončen. Muž se při epizodickém násilí z hlediska práva necítí jako poškozený a často atak před všemi zamlčí (Čírtková, 2008).

Cyklické DN

Nejčastějším typem domácího násilí obecně je cyklické DN. V mnoha případech se týrání partnera jeví jako nepředvídatelné, ale ve skutečnosti tomu tak není. Existuje cyklus DN, který dělí průběh do tří nebo čtyř fází s různou délkou, která se při opakování zkracuje. Při DNnM předchází zpravidla fyzickému násilí emocionální. K použití síly buď nedojde vůbec, nebo se vyskytne až po několika proběhlých cyklech (Ševčík a Špatenková, 2011).

První fáze se označuje jako hromadění, vzrůstání tenze a obsahuje mírné incidenty. U muže-oběti se začíná objevovat strach. Ve vztahu dochází ke zvyšování napětí jako

takového. Vágnerová (2014) pojmenovává tuto fázi jako namlouvací. Dodává, že se budoucí násilná žena chová občas až přehnaně pozorně a její oběť nevnímá její tendence k ovládnutí. Postupně dochází k nárůstu napětí a agresi. Specifickým znakem v první fázi je vzájemný vztah. Pokud by muž necítil k násilné ženě citové pouto, ve vztahu by nezůstával, popř. by se nesnažil ženino chování a jednání omlouvat či bagatelizovat. Oba dva lidé jsou často materiálně spojeni, mají společné děti a okruh přátel (Bednářová, 2009).

Incident neboli druhá fáze následuje po nezvládnutém napětí. Dochází k plnému propuknutí násilí. Pokud je obětí muž, může dojít jen k vystupňovanému násilí emočnímu. Pokud se ovšem cyklus opakuje nebo má žena fyzickou převahu, dochází i k fyzickému napadení. Oběť zažívá intenzivní pocity strachu a zoufalství. Na fyzickém vzhledu není u mužů druhá fáze příliš znát. Mají „jen“ modřiny nebo škrábance (Ševčík a Špatenková, 2011). Délku trvání nelze přesně odhadnout, avšak je relativně krátká. Celá fáze probíhá v rámci minut, maximálně hodin (Vargová a kol., 2008).

Fáze třetí je spojena s obdobím usmiřování. Často bývá označována jako fáze „líbánek“. Agresorka cítí po druhé fázi vinu, snaží se oběti omluvit a slibuje, že už to nikdy neudělá. Muž věří, že vztah má naději na záchranu a partnerce odpouští (Matoušková, 2013). V některých případech se agresorka neomlouvá, naopak připisuje vinu oběti. Pokud muž na tuto hru přistoupí, je ochotna záležitost neopakovat nebo to alespoň slíbit (Vargová a kol., 2008).

Někteří odborníci přidávají fázi čtvrtou, jiní ji řadí na konec „líbánek“. Čírtková (2008) ji označuje jako fázi klidu. Incident je zapomenut a k násilí po určitou dobu nedochází. Agresorka, pokud něco slíbila, sliby vyplní a muž – oběť doufá, že je krize zažehnána. Postupně ovšem dochází k nárůstu problémů a pomalu, ale jistě počíná běžet první fáze.

Důležité je poznamenat, že každý případ domácího násilí má individuální průběh. Délka jednotlivých fází je závislá jak na osobnosti pachatelky, tak na osobnosti oběti. K některým fázím – nejčastěji ke stádiu usmiřování – ani nemusí dojít.

Partnerský terorismus

Nejzávažnějším typem DN je tzv. partnerský terorismus. Násilník kombinuje různé formy týrání. Často je u něj diagnostikována závažnější porucha osobnosti. Oběť bývá vážně traumatizována a často se vyskytují i nepřímé oběti - děti, které incidentům přihlížejí. V rámci DNnM se partnerský terorismus prakticky nevyskytuje (Čírtková, 2008).

4. Prediktory domácího násilí

Známe mnoho různých teorií a domněnek, proč dochází k domácímu násilí. Pokud ovšem přihlédneme k tomu, že muži jako oběti tvoří velmi specifickou skupinu v rámci DN jako celku, musíme některé z nich vyloučit. Obecným faktem zůstává, že se DNnM nevyhýbá žádné geografické, sociální, kulturní ani rasové skupině. Povědomí lidstva se v rámci této problematiky zvyšuje, ale stále ještě se vyskytují mýty, že u některých skupin k DN nedochází nebo, že existuje prototyp muže-oběti.

4. 1 Teorie příčin vzniku DN

Ohledně příčin vzniku domácího násilí se několik desítek let vedou dalekosáhlé spory. Odborníci dávají přednost buď jednotlivým teoriím – biologicko-genetické, sociální či psychologické, nebo se zaměřují na celostní multifaktoriální model.

Biologicko-genetický pohled byl brzo po svém představení překonán. Podle Ševčíka a Špaténkové (2011) tato teorie přináší pouze myšlenku obecných predispozic k násilnému chování. Taková genetická výbava se pak může projevit jak v páchání DNnM, ale i obecně v jakékoliv násilné trestné činnosti. Násilí v původní rodině, ve které jsou ne vždy oba rodiče biologickými rodiči, zůstává i tak jedním z nejrizikovějších faktorů rozvoje násilných tendencí v budoucím partnerském vztahu.

Pokud se podíváme na DNnM z hlediska sociální teorie, dostáváme poměrně zajímavé údaje. Jako spolupříčiny rozvoje násilí bývají uváděny faktory jako rozpad sociální soudržnosti ve všech možných komunitách, nárůst užívání drog a alkoholu nebo nedostatek kvalitních dospělých vzorů pro mládež (Stevens a kol., 2007). Gjuričová a kol. (2000) dodávají do výčtu faktory jako nezaměstnanost pachatelky, mladší věk nebo rozdílný kulturní pohled na partnerské soužití.

„Psychologický výklad považuje za nejdůležitější osobnost agresora či oběti, hledá vysvětlení ve struktuře osobnostních vlastností, které ovlivňují způsob reagování“ (Vágnerová, 2014) Pachatelky DNnM jsou ve většině případů bez klinických příznaků, pouze nerespektují sociální normy. Ovšem existují i pachatelky trpící poruchami osobnosti ve smyslu psychopatologie. S tímto vysvětlením operuje psychiatrický model. Podle Pikálkové (2004) trpí ženy pachatelky v násilných vztazích depresemi, poruchami osobnosti nebo alkoholickými excesy.

V 21. století je nejvíce propagován multifaktorový model, ve kterém dochází ke spojování jednofaktorových přístupů do integrujícího celku. Jedním z nejznámějších je kauzální model od Donalda G. Duttona. Dutton (2006) v něm propojuje rovinu

makrosystémus rovinou exosystému, mikrosystému a ontogenetikou. Tvrdí, že dochází ke spojení kulturní, komunitní, rodinné a individuální úrovně. S touto teorií se ztotožňuje i Čírtková (2008), která vidí integrující model ve stejných čtyřech rovinách.

4. 2 Prediktory u pachatelelek

Nelze jednoznačně říci, které ženy páchají DNnM. Existují samozřejmě prediktory, které dávají jejich nositelce větší šanci, že se u ní v budoucnu projeví násilnické sklony, ovšem stoprocentně to nelze říci nikdy. Dříve se myslelo, že pachatelky domácího násilí mají hlavně základní vzdělání a pocházejí z nižší socioekonomické vrstvy. V dnešní době lze říci, že tomu tak zdaleka není. Potencionální pachatelkou se tak stává každá žena žijící v partnerském svazku s mužem.

Ševčík a Špatenková (2011) upozorňují ve své publikaci ještě na jeden historický mýtus. Ženy se prý dopouštějí DNnM jen v sebeobraně nebo v rámci reakcí na násilí mužů. Tento názor převládal hlavně v 80. a 90. letech 20. století. V současné době již od něj bylo upuštěno.

V rámci studie DNnM konané v České republice byla zjištěna zajímavá fakta, i když byl výzkum ve svých formulacích velmi opatrný. Násilné ženy jsou často žárlivé a svého muže nadměrně kontrolují a omezují, partnerovi vyhrožují, případně vyvolávají hádky na veřejnosti. Jen základní dosažené vzdělání se jako prediktor násilí nepotvrdilo. Ze studie však vyplynulo, že ženy, jež vystudovaly pouze základní školu, jsou v rámci partnerského vztahu agresivnější. Vysokoškolačky svým partnerům naopak více vyhrožují (Buriánek a Kovařík, 2006).

Psychologický profil pachatelelek domácího násilí často i tak zahrnuje stejné body: nízké sebevědomí, vnitřní potlačení a odmítání násilí, izolaci či zkušenost s násilím z dětství. Dalším bodem je i strach ze závislosti. Násilná žena je emocionálně silně závislá na partnerovi a zároveň je vystrašená z možnosti jeho ztráty. Kombinace závislosti a strachu může vést až k majetnickému chování vůči muži (Huňková a Voňková, 2004).

V některých případech, které jsou však málo početné, se u pachatelelek domácího násilí objevuje psychopatologie. Nejčastěji je násilná osoba stížena schizoidní či hraniční poruchou osobnosti nebo je osobou pasivně agresivní či závislou. Obecně lze říci, že čím závažnější je DNnM, tím větší je pravděpodobnost, že bude pachatelka psychicky nemocná (Čírtková, 2008).

„Alkohol a drogy působí jako spouštěč tam, kde jsou k násilí sklony. V důsledku abúzu návykových látek člověk ztrácí zábrany a opilost nebo drogové opojení mu později může

sloužit jako alibi ospravedlňující násilné jednání“ (Bednářová, 2009). V návaznosti na Bednářovou i ostatní autoři uvádějí, že alkohol nebo drogy jsou častým prediktorem domácího násilí. V partnerském vztahu, kde jsou uživateli návykové látky oba partneři, dochází častěji k oboustranným projevům násilí (Buriánek a Pikálková, 2013). Pokud je uživatelkou pouze žena, dochází k jednostrannému DNnM pod vlivem též častěji, než ve vztazích, kde není ani jeden z partnerů alkoholik či narkoman.

Americký výzkum prováděný na 105 ženách, které byly zatčeny za domácí násilí na mužích, vliv alkoholu potvrdil. Z výsledků vyplynulo, že opilé ženy, které se zúčastnily studie, se dopouštěly násilí na svých partnerech 10x častěji, než ve dnech, kdy byly střízlivé dokonce 12x častěji, pokud byly velmi opilé (Stuart a kol., 2013). Podobná americká studie potvrdila negativní vliv drog na partnerské vztahy. Studii se podrobilo mimo mužů i 135 žen zatčených za DNnM. Bylo zjištěno, že nelegální drogy zvyšují riziko DNnM statisticky více než nestřídmá konzumace alkoholu (Stuart a kol., 2008).

4. 3 Prediktory u obětí

Poznat mužskou oběť domácího násilí je ve většině případů nesmírně těžké. Na psychické násilí muži reagují bagatelizací, ekonomické a sexuální násilí si ani nepřipustí a fyzické násilí maskují, popř. u lékařů lžou. I tak lze muže s některými charakteristikami označit za statisticky více náchylné k domácímu násilí ze strany partnerky (Buriánek a Pikálková, 2014). Jedná se o muže s depresí či závislostí, o muže extrémně pasivní nebo submisivní. V některých případech může hrát svou roli i náročná životní situace, kterou potencionální oběť nezvládne. Zajímavým zjištěním je fakt, že nezanedbatelné procento mužů má strach z toho, že by své partnerce ublížili, kdyby se jí bránili. Též mají tito muži strach, že jim okolí nebude věřit, a že pachatelka vše otočí proti nim samotným.

Obecně platí, že větší pravděpodobnost, že budou týráni, mají starší muži a muži invalidní. S větší pravděpodobností násilných útoků se můžeme setkat i u mužů, kteří byli svědky nebo oběťmi týrání v původní rodině nebo v předchozím partnerském vztahu (Buriánek a Kovařík, 2006). Speciální skupinu tvoří muži, kteří jsou extrémně upnuti na společné děti, a pachatelka tohoto faktu zneužívá. Děti obecně hrají velkou roli v rámci vztahu oběť – násilná partnerka. Týraní muži se obávají kromě úplné ztráty kontaktu s dětmi i narušení jejich psychiky v rámci ukončení vztahu a vytvořením neúplné rodiny. Pokud muž opustí ženu, může být svými dětmi vnímán jako slabý a špatný partner, čemuž se chce vyvarovat. Takovéto pocity a myšlenky mohou být též prediktory potencionálního domácího násilí.

5. Specifické skupiny obětí

Celosvětově existují v rámci domácího násilí genderové předsudky. Pokud už si společnost připustí, že by se obětí násilí mohl stát muž, i když je to stále v některých zemích a kontinentech tabu, považují za oběť muže žijícího v klasickém manželském nebo partnerském vztahu. Tedy ve vztahu, kde jsou dvě osoby – žena a muž. Daleko méně se ví a mluví o násilí v jiných typech vztahů. Velmi specifickou skupinu, u které má domácí násilí v řadě případů odlišné prvky, tvoří homosexuálové.

5.1 DN v homosexuálních vztazích

V roce 2006 nabil účinnosti zákon umožňující registrované partnerství dvěma osobám stejného pohlaví. Tento fakt i silící tlak společnosti, vedl k respektování homosexuálního soužití, ale též k připuštění, že v těchto vztazích může docházet k násilí. Stejně jako v klasickém DNnM je obětí muž. Do role násilníka se ovšem dostává jeho partner -muž, což s sebou přináší řadu zvláštností.

V homosexuálních vztazích se daleko více objevuje sexuální násilí (Setkání k IDT, 2015). Oproti klasickému DNnM se nejedná o verbální útoky, ale o brutální fyzické a z lékařského hlediska nebezpečné praktiky (Benedict, 2003). Násilný partner bývá často sadista a oběť domácího násilí jeho praktiky zprvu přijímá. Nároky sadisty se začínají postupem času stupňovat a oběť již nechce v podobných aktivitách pokračovat. V případech, kdy sexuální násilí začne mít podobu viditelných zranění, oběť často vyhledá odbornou pomoc. V rámci DNnM v homosexuální komunitě dochází také k přenosu pohlavních chorob (Benedict, 2003).

Ve vztazích homosexuálů nalezneme i ostatní typy DN. O specifickém psychickém násilí hovoříme, pokud jsou gayové tlačeni k tomu, aby se nehlásili ke své sexuální orientaci. O tento typ násilí se jedná, i když násilní partneři nutí oběti, aby se nestýkali s lidmi z homosexuální komunity. Činí tak „*např. aby znemožnili svému partnerovi navázat případný intimní vztah, zakryli svoji vlastní nevěru, nebo prostě proto, aby před ostatními „ututlali“, jak to všechno je*“ (Ševčík a Špatenková, 2011).

Ve vztahu dvou mužů se stejně jako ve vztahu muže a ženy objevuje i násilí fyzické, emocionální a ekonomické. V jediném případě DN mezi homosexuálními partnery, které do února 2015 řešilo Intervenční centrum Praha, byla oběť ekonomicky týrána ze strany staršího partnera (Setkání k IDT, 2015). K emocionálnímu násilí dochází i v takovýchto vztazích překvapivě často. Americká studie prokázala, že hlavním rizikovým faktorem

v použití psychického násilí ve vztazích stejného pohlaví je nízké sebevědomí. Tito násilníci často zastražují a vyhrožují svým partnerům (Schwartz a kol., 2005).

Daleko více se též objevuje vzájemné násilné chování. Fyzický atak jednoho partnera je často následován atakem druhého. Napadený partner nechce ukázat svou zranitelnost a zženštilost, a proto rány oplácí (Oringher a Samuelson, 2011).

V neposlední řadě nesmíme zapomenout na fakt, že v České republice podle současné právní úpravy nemohou dva jedinci stejného pohlaví adoptovat dítě. Většina mužů zůstává v násilném vztahu právě kvůli dětem, o které by neradi přišli. U homosexuálních párů tento důvod zpravidla odpadá.

5. 2 DN na méně častých obětech

Při DNnM se nejčastěji stávají oběťmi muži v klasickém soužití muže a ženy, další méně početnou skupinou jsou již zmínění homosexuálové ve vztazích dvou osob stejného pohlaví. Existují ale ještě vzácnější oběti domácího násilí, kterými jsou též osoby mužského pohlaví, resp. jsou to chlapci, páni a starci.

Násilí páchané na dětech nelze zařadit pod klasické domácí násilí, resp. nelze tak učinit do osmnácti let věku dítěte. Do té doby se jedná o týrání svěřené osoby, opuštění dítěte nebo zanedbání povinné výživy. Týrané a zanedbávané děti jsou středem zájmu mnoha státních i nestátních institucí. Poměr pohlaví u takovýchto dětí je víceméně stejný. Chlapci jako oběti domácího násilí jsou častěji týráni ze strany otců nebo otčímů. Týrání ze strany matky je méně frekventované. Na druhou stranu zná český právní systém samostatný TČ vražda novorozeného dítěte matkou, kterého se může dopustit jen biologická matka dítěte. Jako násilníci týrající dítě mohou však působit i sourozenci nebo prarodiče dětské oběti.

Další specifickou skupinou trpící domácím násilím jsou senioři. K rozvoji DN na této skupině přispívá anonymita velkých měst, ztráta osobních vztahů a převaha ekonomických zájmů. Nejčastějšími agresory jsou rodinní příslušníci, kteří mohou mít k oběti všechny možné příbuzenské vztahy. K rozvoji agrese nedochází zpravidla ihned. Často je spouštěčem zátěžová situace – vznik závislosti na druhých nebo ztráta určité schopnosti (Buriánek a Kovařík, 2006). Mezi spouštěče DNnM patří i se stářím se zvyšující bezmocnost oběti. Této situace mohou využít partnerky, které se o muže reálně starat mohou, ale z nějakého důvodu nechtějí. V takovémto případě uplatňují nově nabytou moc, kterou v minulosti z důvodů fyzické či psychické převahy partnery neměly.

V seniorském věku se daleko častěji objevují závažné nemoci a staří muži musí být hospitalizováni v nemocnici nebo se musí přestěhovat do pečovatelského domu. S tím souvisí další typ DN a to násilí na nemocných ze strany jejich ošetřovatelů obojího pohlaví.

Z pojmu domácí násilí jasně vyplývá, že musí být páčáno doma. V některých případech se ovšem muž ocitne na dlouhou dobu mimo svoje trvalé bydliště, kde může též docházet k násilnému chování. Nejčastější skupinou, která je vystavena násilí, jsou vězni. Další oddělenou skupinu tvoří násilníci ze strany spolubydlících, kteří mohou být jak ženského, tak i mužského pohlaví.

6. Domácí násilí na mužích – kulturní kontext

V návaznosti na předchozí kapitolu je nutné doplnit, že k domácímu násilí docházelo od počátku lidstva. I když to tak nevypadá, i muži byli v minulosti oběťmi násilí a to v každé době, kultuře i společenské vrstvě. Do dvacátého století nemáme mnoho dokladů, jak tuto problematiku prokázat, a tudíž se musíme spoléhat na písemné prameny – deníky, historické záznamy a beletrii. Mezi ženy, které muže různým způsobem týraly a jsou uvedeny v historických záznamech, bychom bezpochyby zařadili Xantipu, manželku filozofa Sokrata nebo Kateřinu II. Velikou. I v krásné literatuře můžeme nalézt příklady násilnických žen.

Patří mezi ně Kateřina ze Zkrocení zlé ženy¹ nebo Nefernefernefer z Egypt'ana Sinuheta². Jistě bychom našli i příklad z české historie či literatury.

6.1 DN v rámci České republiky

Problematika domácího násilí na mužích vyvstala na povrch až v 21. století. Jistě k tomuto jevu v České republice resp. Československé republice docházelo již dříve, ale až v posledních letech zná české právo nástroje, kterými lze tento úkaz trestat a zároveň pomáhat mužům tuto jistě nesnadnou část jejich života překonat.

Pokud se podíváme na statistiku Bílého kruhu bezpečí, organizace poskytující odbornou a bezplatnou pomoc obětem a svědkům trestné činnosti, zjistíme, že před deseti lety se na tuto instituci obrátilo 90 mužů, tedy 21% z celkového počtu klientů. Nejčastěji se jednalo o klienty mezi 25 – 40 lety věku. Tito muži přicházeli většinou samostatně a uváděli, že jsou oběťmi TČ.

¹ Kateřina je hlavní hrdinkou divadelní hry Williama Shakespeara, Zkrocení zlé ženy.

² Nefernefernefer je vedlejší postavou v románu Mika Waltariho, Egypt'an Sinuhet.

V 45% se jednalo o některou formu domácího násilí nebo jev s ním související. (www.bkb.cz, 2007).

Poslední dostupná statistika Bílého kruhu bezpečí je z prvních tří čtvrtletí roku 2014. Musíme proto počítat s tím, že se jedná o statistiku neúplnou, ale postačující. Za devět měsíců roku 2014 se do poradny BKB k osobnímu kontaktu dostavilo 240 mužů. Toto číslo ukazuje, že klientů rapidně přibývá, i když muži tvoří jen 20% z celkového počtu. Stále platí, že nejčastěji chodí pánové ve věku 25 - 40 let. Nutno podotknout, že oproti roku 2004 přibilo v poradnách mužů jak mladších 15 let, tak starších 60 let. Hlavně u druhé kategorie je nárůst enormní. Počet případů, kdy se jednalo o čisté domácí násilí, poklesl (www.bkb.cz, 2007).

Na problematiku domácího násilí můžeme pohlédnout i skrze statistiku linky DONA, telefonickou linku přinášející pomoc obětem DN. Tabulka poskytuje souhrnná čísla za roky 2001 – 2011. Překvapující je, že i zde muži tvoří 21% z celkového počtu klientů, tedy 4171 volajících. Jen 28% je ovšem obětí, zbytek mužských klientů tvoří násilné osoby. Pánové volají nejčastěji kvůli konzultacím. 57,5% hovorů se týká DN. Není překvapením, že ve více jak polovině případů se ukazuje, že mezi obětí a násilnou osobou (volajícími) je manželský vztah. I v rámci této pomoci volají nejčastěji pánové ve věku 26 – 40 let (www.donalinka.cz, 2007).

Česká republika se formálně dělí na 14 krajů. Z různých důvodů dochází k ohlašování domácího násilí na mužích nerovnoměrně. Tento fakt je dobře pozorovatelný na přehledu počtu vykázaní¹ policií ČR. Už dávno neplatí, že by k tomuto právnímu kroku docházelo jen u mužů. Daleko více než dřív, ale stále menšinově, dochází i k vykázaní žen. V minulém roce bylo toto předběžné opatření nejčastěji využito v Hlavním městě Praha, poté v kraji Ústeckém a Jihomoravském. Nejméně vykázaní bylo zaznamenáno v Královéhradeckém kraji. (www.domacinasili.cz, 2015). V předminulém roce byly kraje s nejvyšším počtem vykázaní téměř totožné. První tři příčky obsadila ta samá území. Policie ČR prohlásila za ohrožené celkem 172 mužů. Podle výše uvedených údajů nezbudí údiv fakt, že nejvíce ohroženou skupinou byli muži ve věku 27 – 40 let žijící v manželském soužití (www.domaci-nasili.cz, 2012).

Je beze sporu, že domácí násilí na mužích v České republice existuje. Statistiky v různých médiích se ovšem liší. Udávají jeho četnost mezi 3% – 20% v závislosti na mnoha různých faktorech.

¹Vykázání = procesní úkon, který provádí Policie ČR, pokud je dáno reálné nebezpečí, že se určitá osoba dopustí vůči jiné osobě, se kterou žije ve společném obydlí, závažného útoku proti životu, zdraví nebo svobodě.

Neměli bychom zapomínat, že toto všechno jsou čísla pouze teoretická. Muži mají mnohem větší strach DN nahlašovat, ať už z důvodů hrdosti, bezmoci či bagatelizace. Reálně týraných a ponižovaných mužů žije mezi námi daleko více.

6.2 DN v rámci jiných zemí a kultur

Každá země světa je jiná, jinak trestá domácí násilí a celkově k němu jinak přistupuje. Neměli bychom vynechat, že v jinakosti hraje svou roli minulost státu, jeho kultura a vůbec pohled na okolní svět. Některé státy DN velmi přísně trestají, ovšem někde jen u příslušníků jednoho pohlaví či u jednoho typu násilí. Na druhou stranu jsou státy, u kterých je tento jev tabu, resp. tváří se jako by vůbec neexistoval. Obecně lze říci, že problematika domácího násilí na mužích se více rozebírá a zveřejňuje v Evropě a Severní Americe oproti ostatním světadílům.

Evropa

Evropa, kontinent, na kterém se nachází Česká republika, by měla mít podobný výskyt DN jako je v našem státě. Ne vždy tomu to tak je, i když je třeba zmínit, že se vznikem Evropské Unie a se sblížením zákonodárství jednotlivých členských států nejsou rozdíly natolik zásadní. Většina států, které publikují statistiky obětí domácího násilí, se věnují tomuto jevu hlavně u žen. I tak je možné získat údaje o výskytu DNnM ve vybraných zemích. Obecně lze konstatovat, že se každý šestý muž, žijící v Evropě, stal alespoň jednou v životě obětí DN (Pána, 2007).

Pokud se podíváme na DNnM v rámci anglické kultury a prostředí, zjistíme, že zahrnuje daleko širší škálu trestných činů, jelikož samostatné DN anglické právo nezná. Zajímavá odlišnost je též ve výši trestu, která je podstatně nižší než v ČR. DN ve Velké Británii zažilo celkem 14,9 % mužů. (Jungwrtová, 2007). Statistiky z blízkého Irska ukazují, že DN v tomto státě zakusilo alespoň na nějaký čas „jen“ 6% mužů. V 60% případech byl jejich věk do 25 let a pouze jeden muž ze sedmi byl týrán ve věku vyšším než 35 let (Watson a Parsons, 2005).

Daleko větší počet případů násilí páchaného na mužích vykazuje Nizozemsko. Nizozemští muži uvedli jako nejčastější formu násilí fyzické napadení, k němuž se jako oběť přihlásilo 35% z nich. Psychickým týráním trpělo 26% z nich, což je překvapivě menší procento, než procento ženských obětí. 13% Nizozemců potvrdilo sexuální násilí ze strany partnerek (Čírtková, 2002).

Pozitivním zjištěním je, že téměř všechny evropské státy přijaly v posledních letech právní opatření, kterým buď podporují prevenci DN, nebo alespoň trestají viníky. Jedním

ze způsobů postupné eliminace domácího násilí jsou soudní zákazy, které byly přijaty např. ve Španělsku nebo v Rakousku, a následné rozdělování násilných párů. V jiných státech – Nizozemsku a Finsku zvolili raději programy na podporu prevence (Stevens a kol., 2007).

Amerika

Severní Amerika vykazuje daleko větší míru osvěty a prevence v rámci DNnM než Amerika jižní. Není pro ni tento jev tabu jako v některých státech Jižní Ameriky. Proto pro účely této práce budeme Ameriku dělit na severní a jižní.

Ve Spojených státech amerických byl v roce 2000 proveden rozsáhlý průzkum zjišťující počty obětí domácího násilí, ze kterého vyplynulo, že 7,4% mužů bylo v partnerském nebo manželském vztahu fyzicky napadáno. Pokud bychom provedli přepočítání v rámci celé země, vyšlo by nám děsivé číslo – 6.863.352 týraných mužů. U 0,3% amerických mužů došlo v jejich životě k znásilnění ze strany intimní partnerky či partnera (Tjaden a Thoennes, 2000).

V Jižní Americe je problém DNnM stále velkou neznámou. Pokud uvádějí mezinárodní organizace počty a procenta týraných osob, týká se to vždy jen žen. Množství týraných a ponižovaných mužů neznáme.

Asie, Afrika, Austrálie a Oceánie

V Indii, státě kde žije téměř nejvíce mužů, není DNnM novým fenoménem. Muži zde stále dávají přednost soukromému svěřování se s tímto problémem před veřejným, a tak se můžeme jen dohadovat, jaký je skutečný počet týraných mužů. Renomovaný autor - Kumar tvrdí, že cca 40 případů DN ze 100 se týká právě mužů. Na toto téma byla uskutečněna i studie, ze které vyplynulo, že nejčastěji jsou indiští muži týráni ekonomicky. Druhou příčinkou obsadilo násilí fyzické, následováno psychickým. Sexuální násilí bylo až na posledním místě. Studie jasně naznačuje, že i v Indii dochází k proměně společnosti a ženy se začínají stávat hrozbou, tedy alespoň pro nezanedbatelné procento svých indických manželů (Kumar, 2012).

O násilí na ženách ze strany jejich manželů v prostředí Afriky se v naší kultuře stále více mluví, píše a diskutuje. Opačný jev však zmiňován není. Z článku, který byl uveřejněn v Journal of Sex Research, ovšem plyne, že se DNnM Africe nevyhnulo. Hlavně v jižní Africe dochází ke spojení domácího násilí s přenosem viru HIV, tedy k rozšířenému sexuálnímu zneužívání. Potenciálně existuje i malé procento mužů, kteří se tímto způsobem v Africe nakazí (Kalichman a kol., 2005).

Naopak na území Nového Zélandu dochází k průzkumům na téma DN daleko častěji. Z výsledků studie, které se zúčastnilo 1037 osob, vyplynulo, že 34% mužských účastníků výzkumu bylo fyzicky týráno partnerkami (Moffitt a Caspi, 1999).

Z výše uvedeného vyplývá, že domácí násilí páchané na mužích má své nezanedbatelné místo v rámci násilné trestné činnosti.

7. Způsoby pomoci obětem DN

Ne každá oběť domácího násilí vyhledá pomoc. Pokud už tak ale učiní, potřebuje ji zpravidla ihned a z mnoha různých směrů. Mužské oběti nejsou v tomto případě výjimkou. Každý stát poskytuje obětem násilí odlišné eventuality pomoci. Obecně záleží na právní vyspělosti státu, důrazu na sociální potřeby občanů, ale i na soukromých iniciativách neziskových organizací. Česká republika má v tomto směru vybudovanou poměrně stabilní síť mnoha různých druhů opor.

7. 1 Psychologická a sociální pomoc

Psychologická pomoc jde ruku v ruce s pomocí sociální. Téměř ve všech případech mají týraní muži svobodnou volbu instituce, na kterou se obrátí a také způsobu, kterým chtějí, aby jim byla pomoc poskytnuta. Muži-oběti volí častěji telefonický kontakt než přímou návštěvu pomáhající instituce. Pokud už se rozhodnou přijít osobně, ve většině případů se neobjednávají a téměř vždy chodí ke konci pracovní doby (Setkání k IDT, 2015).

Instituce, které jsou přímo specializované na pomoc obětem domácího násilí, jsou intervenční centra. Tato sociální služba vznikla na základě zákona a působí ve všech krajích České republiky od 1. 1. 2007. IC jsou službou pro všechny jedince, kteří se dostali do styku s domácím násilím. Tyto instituce poskytují bezplatně, jak osobní, tak telefonické konzultace. Nabízejí jednorázovou, krátkodobou i dlouhodobou spolupráci a individuální, párové i skupinové poradenství (www.intervencnicentrum.cz, 2012). V loňském roce Intervenční centrum Praha poskytlo pomoc 44 mužům, z čehož bylo 15 mužů násilných, resp. byli po vykazání ze společného obydlí (Setkání k IDT, 2015).

Psychologickou pomoc nabízejí i další instituce. Oficiální registr poskytovatelů služeb obětem TČ bychom našli na portálu www.justice.cz. Obecně lze říci, že většina z nich nabízí svým klientům buď psychologickou, nebo právní asistenci. Z hlediska psychického dopadu na oběť se nejčastěji jedná o poradenství, krizovou intervenci nebo psychoterapii. Většina center má svou pobočku v Praze. V ostatních krajích jsou pomáhající služby zastoupeny nerovnoměrně. Rovněž nelze říci, že by všechny fungovaly nepřetržitě. Pokud jde o osobní

setkání, neexistuje snad žádná sociální instituce, která by je takto realizovala. Telefonické linky s nočním provozem jsou častější.

Speciálním typem pomoci, kterou nabízejí mnohá odborná centra, je tzv. bezpečnostní plán. „*Cílem bezpečnostního plánu je minimalizovat možné ohrožení oběti v případech, že hrozí ze strany násilné osoby riziko napadení*“ (Bednářová, 2009). Plán je tvořen zpravidla ve chvílích, kdy se oběť rozhodne nadále zůstat s násilnou partnerkou ve společném bytě nebo domě. Obsahuje převážně strategie, které by oběť mohla použít v případě ohrožení. Je nutné zdůraznit, že nic ani nikdo nemůže donutit oběť opustit obydlí proti její vůli. Pokud muž kontaktuje instituci s žádostí o radu, je mu poskytnuta, i když nechce domácí násilí vůči své osobě nijak více řešit.

Samostatná sociální pomoc se zaměřuje na bezprostřední zajištění bezpečného bydlení, ale i na získání nezbytných finančních prostředků. První pomoc obětem domácího násilí poskytují v takovémto případě azylové domy (Vágnerová, 2014). V posledních letech s nárůstem povědomí o DNnM začalo přibývat azylových domů pro muže. Tyto domy poskytují dočasné ubytování mužům starším 18 let, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci. Dočasnost spočívá v délce pobytu, která je stanovena na 3 měsíce. V případě potřeby je možné pobyt prodloužit (www.csspraha.cz, 2015).

Odborná pomoc je v případech DNnM jistě potřebná, ale nesmíme zapomínat na pomoc blízkého okolí. Širší rodina nebo některý z přátel může být jedinou osobou, které je oběť schopná a ochotná se svěřit. Nikdy bychom neměli být slepí k takovému oznámení. Všechna centra přinášejí pomoci lidem, kteří na vlastní kůži domácí násilí nezažili, ale potřebují jen radu, aby mohli pomoci blízkému člověku. Člověk, který se o týrání dozví jakýmkoliv způsobem, by nikdy neměl situaci bagatelizovat. Měl by oběť vyslechnout, ale zároveň nebýt příliš zvědavý. Velmi důležitou částí pomoci je i motivace k tomu nastalou situaci řešit.

V neposlední řadě nesmíme zapomínat na pomoc, která je věnována pachatelkám domácího násilí. Poměrně nedávno začaly vznikat podpůrné aktivity pro muže jako násilníky, kteří si ovšem svou agresi uvědomují a chtějí s ní něco dělat. Velmi významným krokem v rámci DNnM byl fakt, že byly tyto skupiny zpřístupněny i ženám-agresorkám. Mezi nejznámější takovéto projekty patří program Stop násilí ve vztazích pod záštitou SOS Centra Diakonie (Šašková, 2014) nebo Program Viola, který funguje v rámci střediska Intervenčního centra (Simon, 2014).

7. 2 Lékařská pomoc

Dalším typem pomoci, který může přijít na řadu, je lékařská pomoc. Muži-oběti často lékařům lžou, aby zakryli pravý původ zranění, jelikož se za něj stydí. Odborník zpravidla rozezná, že daný typ zranění nemohl být zapříčiněn událostí, kterou oběť popisuje, ale nemá žádnou možnost, jak ji donutit říci pravdu.

Pokud se muž rozhodne sdělit lékaři pravdu, sepíše se o celém incidentu DN zpráva. Muž je důkladně prohlédnut, ošetřen a zpravidla je provedena i fotografická dokumentace. Následně podá lékař oběti informace o poradenství, které může zdarma čerpat. V případech násilných sexuálních praktik v rámci DNnM je oběť poučena i o sexuologické pomoci (Kutálková a Kobová, 2014).

7. 3 Právní pomoc

Právní pomoc na rozdíl od pomoci psychosociální a lékařské již primárně ovlivňuje i osobu násilnou. Mužům-obětem se sice na krizových linkách dostává právních rad, ale hlavní úlohu hraje ve většině případů policie a následně soud. Pachatelky DNnM jsou za svou násilnou činnost trestány podle platného trestního a správního práva, ale mohou na ně být uvaleny sankce i v rámci dalších podpůrných zákonů.

První pomocí v případech DNnM bývá vykázaní násilné pachatelky ze společného obydlí. Musíme mít na paměti, že se nejedná o sankci, ale pouze o preventivní opatření. Policista může vykázat násilnou osobu až na dobu deseti dnů. Z pravidla se tato doba využívá celá., *Vykázání je přípustné pouze tehdy, je-li to nezbytné k ochraně života, zdraví, práv a svobod ohrožené osoby, a je přípustné i proti její vůli*“ (Matoušková, 2013). Toto opatření slouží jako ochrana oběti a umožňuje jí, aby se rozhodla, jak bude domácí násilí dále řešit (Vágnerová, 2014). Vykázání jako právní institut funguje od 1. 1. 2007 na základě zákona na ochranu před domácím násilím č.135/2006 Sb.

Policistům ČR přísluší kromě vykázaní uložit ještě další sankce. Pokud násilná pachatelka omezuje osobní svobodu partnera, mohou ji na dobu nejdéle 24 hodin od okamžiku omezení zajistit. Dále mohou týrající ženu, která jedná pod vlivem návykových látek nebo alkoholu umístit do záchytné stanice. Pokud je násilná pachatelka podezřelá ze spáchání trestného činu, mohou ji policisté zadržet a následně umístit do vazby (Matoušková, 2013).

DNnM nemusí být vždy klasifikováno jako TČ. Hlavně v dřívějších dobách bylo více méně projednáváno hlavně v rámci přestupkového řízení jako přestupek proti občanskému soužití přestupkovou komisí města, kde měla násilná osoba trvalé bydliště. V současné době

se DN dostává častěji k soudu a je souzeno podle §199 TZ – týrání osoby žijící ve společném obydlí. Pachatelka může být v rámci základní skutkové podstaty odsouzena až ke čtyřem letům odnětí svobody. Trestní oznámení může podle §158 TŘ podat kdokoli. Zajímavé je, že TČ podle §199 TZ nespadá pod §163 TŘ a tudíž nemusí být ke stíhání DN dán souhlas poškozeného, resp. oběti (Trestní řád, 1961). Na druhou stranu pokud oběť nevyprovádá nebo zranění bagatelizuje, tak nebude stíhání pachatele pravděpodobně úspěšné.

Ještě než dojde k hlavnímu líčení, může soud vydat tzv. předběžné opatření. Jeho cílem je zajistit ochranu oběti a společného obydlí, kde docházelo k incidentům DN. Útočnice musí dočasně opustit obývaný prostor a jeho bezprostřední okolí a musí se zdržet setkávání s obětí a navazování kontaktů s ní (Ševčík a Špatenková, 2011). Předběžné opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti a v průběhu jeho trvání může oběť podat návrh na jeho prodloužení až do délky trvání jednoho roku.

7. 4 Organizace poskytující pomoc obětem DN

V rámci České republiky působí několik desítek státních i nestátních organizací, které buď primárně pomáhají obětem domácího násilí, nebo tuto problematiku alespoň zahrnují do širšího spektra svých služeb. Existuje stále ještě více institucí, které se specializují pouze na ženy jako oběti DN. Zejména v posledních letech přibývá těch, které své služby poskytují i mužům. Často však o tomto faktu neinformují a muži stížení DN tak nevědí, že se na ně mohou v případě potřeby obrátit.

Pravděpodobně nejznámější státní institucí je Intervenční centrum. V současné době je tato služba provozována na 16 místech, přičemž alespoň jedno centrum se nachází v každém kraji ČR. Tato instituce vznikla na základě zákona a poskytuje pomoc pouze lidem, kteří se potýkají s domácím násilím. V první řadě jde o oběti DN, ale na IC se může obrátit i pachatel či pachatelka domácího násilí nebo příbuzní a přátelé oběti (www.intervencnicentrum.cz, 2012). Pracovníci IC se sdružují do asociace, v rámci které se snaží spolupracovat mezi sebou navzájem, ale i s dalšími sociálními službami poskytujícími pomoc obětem DN (www.domaci-nasili.cz, 2012).

Další institucí, která se specializuje na pomoc obětem trestných činů, je Bílý kruh bezpečí. Služby BKB jsou určeny pro obě pohlaví bez rozdílu a jsou nabízené na 9 místech ČR. BKB poskytuje kombinovanou pomoc – právní informace, psychologické poradenství, sociální poradenství a praktické rady. Všechny služby jsou zprostředkovávány skrze bezplatnou nepřetržitě fungující linku, celostátní síť poraden, centrálu BKB, Intervenční centrum v Ostravě a skrze klíčové sociální pracovníky (www.bkb.cz, 2007).

Službou, která je těsně navázána na BKB je DONA linka, pomoc obětem domácího násilí. „*Jedná se o specializovanou celostátní službu telefonické krizové pomoci pro osoby stížené domácím násilím*“ (www.donalinka.cz, 2007). Telefonická linka působí nepřetržitě a poskytuje anonymní poradenství s důrazem na diskrétnost služeb. DONA linka nepomáhá pouze obětem DN, ale i svědkům a profesionálům, kteří se v rámci svého povolání s domácím násilím často setkávají (www.donalinka.cz, 2007). BKB nyní nově provozuje též linku s číslem, které funguje ve více státech a volání je zcela zdarma.

Další takovou telefonickou linku poskytuje občanské sdružení Acorus. Tato organizace pomáhá osobám ohroženým domácím násilím rovněž bez ohledu na jejich pohlaví. Směřuje je k překonání nepříznivé sociální situace a k začlenění do běžného života bez násilí. Acorus, o. s. přináší pomoc skrze azylový dům, krizovou pomoc, odborné sociální poradenství a poskytování právních informací (www.acorus.cz, 2011).

Mezi instituce, které pomáhají obětem DN, patří i Diakonie Československé církve evangelické. Pracoviště Diakonie ČCE jsou zastoupena ve 12 krajích ČR. „*Diakonie ČCE poskytuje sociální, zdravotní, vzdělávací a pastorační služby všem těm, kteří v důsledku věku, zdravotního postižení či jiného ohrožení dostali do nepříznivé životní situace*“ (www.diakonie.cz, 2015). V rámci služeb pro rodiny a partnerský život přináší tato instituce pomoc ve formě náhradního bydlení – azylové domy a domy na půl cesty, poradenství a řešení krize – krizová pomoc a telefonická krizová pomoc (www.diakonie.cz, 2015).

V každém kraji nalezneme mnoho menších krizových center a telefonických linek, které pomáhají obětem DN. I když nepůsobí v rámci celé ČR, pro jednotlivé muže-oběti jsou zcela srovnatelně významné. Jedná se např. o Kontaktní a krizové centrum KOTEC v Mariánských Lázních, Linku důvěry Riaps v Praze, Kontaktní a krizové centrum KAPPA v Přerově nebo Linka SOS ve Zlíně (Benedict, 2003).

8. Návrh projektu – zkoumání dílčího aspektu

Výskyt domácího násilí na mužích byl v České republice ve větším rozsahu zkoumán dvakrát. Poprvé se jednalo o šetření v rámci grantového projektu realizovaného na souboru mužů v Jihočeském kraji (Buriánek a Kovařík, 2006). V roce 2012 – 2014 došlo k replikaci a rozšíření původního výzkumu. Tentokrát byl výzkum prováděn na reprezentativním souboru českých mužů určených kvótním výběrem (Buriánek a Pikálková, 2014). Návrh projektu, který bude popsán na následujících stranách, z výše uvedených výzkumů vychází. Projekt je oproti předchozím výzkumům zaměřen pouze na muže jako oběti domácího násilí a více se věnuje jednotlivým formám týrání.

8. 1 Popis řešeného problému, cíle projektu a výzkumné otázky

Z celosvětových výzkumů vyplývá, že násilí na mužích není zanedbatelným problémem. Tento jev se vyskytuje ve všech státech a ani Česká republika není výjimkou. Z předchozích výzkumů je zřejmé, že násilí ze strany partnerky zažilo ve svém životě alespoň 5% mužů. Ne všechny oběti domácího násilí takové jednání nahlásí. Pokud k tomu ovšem dojde, je velmi zajímavé zkoumat, co mužské oběti k vyhledání pomoci vedlo.

Výzkumný projekt v rámci mé práce se proto věnuje pouze obětem, resp. mužům, kteří se rozhodli se svým problémem obrátit na Intervenční centrum. Tato instituce je určena pro specializovanou pomoc obětem domácího násilí a mužskými oběťmi je nejvíce využívána.

Cílem projektu je zmapování současné situace v České republice s ohledem na problematiku mužských obětí v rámci domácího násilí. Jinak řečeno, navržený projekt se snaží nalézt souvislosti mezi oběťmi domácího násilí a dalšími aspekty jejich života. Jelikož se jedná o mapující výzkum, nejsou položeny žádné konkrétní hypotézy. V rámci projektu jsou kladeny pouze otevřené výzkumné otázky:

Jaká jsou specifika domácího násilí na mužích v České republice?

Má na DNnM vliv bydliště oběti a kraj, kde žije?

Má na domácí násilí vliv vzdělání a zaměstnání oběti a pachatelky?

V jakém vztahu žijí týraní muži?

Jaké byly předchozí vztahy týraných mužů?

Převládá v České republice nějaká konkrétní forma domácího násilí?

Hraje alkohol a jiné návykové látky nějakou roli v DNnM?

Hraje výchovné prostředí původní rodiny oběti nebo pachatelky nějakou roli v DNnM?

Jakou pomoc vyhledávají oběti DN?

8. 2 Realizace projektu

Výzkum je realizován v rámci jednoho roku, tedy od 1.1. do 31.12. ve všech šestnácti Intervenčních centrech na území České republiky. Účast respondentů je dobrovolná, bez finančního ohodnocení. Ve všech fázích výzkumu je striktně dodržována anonymita obětí domácího násilí a též jsou splněny všechny etické požadavky.

Vzorek

V rámci výzkumu jsou nashromážděna data od cca 170 respondentů mužského pohlaví, kteří jsou vybráni nenáhodně prostřednictvím kriteriálního výběru. Počet respondentů vychází ze statistik Intervenčního centra (www.domaci-nasili.cz, 2012). Jedná se výlučně o oběti domácího násilí, které požádaly o pomoc Intervenční centrum dobrovolně. Vyhodnocovaná data pochází od 90% dotázaných, tedy přibližně od 150 lidí. Zbytek účastníků dotazník nevyplnil nebo jej nevyplnil podle přiložených instrukcí. Věk respondentů se pohybuje v rozmezí od 18 do 80 let. Průměrný věk je okolo 45 let. Účastníci výzkumu jsou ze všech krajů České republiky, přičemž je nejvíce zastoupena Praha, Ústecký kraj a kraj Jihomoravský (www.domacinasili.cz, 2015). Vzdělání osob je různé. Nejčastěji mají respondenti střední školu zakončenou maturitní zkouškou. Menší skupinu tvoří vysokoškolsky vzdělaní muži a muži s výučním listem. Mužů se základním vzděláním je velmi málo (www.intervencnicentrum.cz, 2012).

Muži - oběti, kteří se o pomoc přihlásí, mají v naprosté většině osobní zkušenost s týráním ze strany partnerky. O špatné posouzení násilí se jedná málokdy. Tito lidé mohou podrobně popsat formu násilí, která na nich byla uskutečněna, jelikož ji mají v živé paměti. Též je díky nim možné zjistit, proč oběti hledají pomoc, a proč právě v Intervenčních centrech. Velkou výhodou je fakt, že Intervenční centra fungují ve všech krajích České republiky a může se na ně obrátit jakkoliv starý muž, který se cítí být obětí domácího násilí.

Metoda

K získání potřebných dat je zvolena metoda dotazníku. Ke kvantitativní metodě výzkumu bylo přistoupeno kvůli předpokládanému počtu respondentů. Dotazník je členěn do několika úseků, které nejsou stejně velké. První část obsahuje základní informace jak o osobě oběti, tak i o osobě pachatelky. Druhá část dotazníku je zaměřena na formy násilí. Třetí část dotazníku se věnuje domácímu násilí a souvisejícím pojmům. Poslední část

dotazníku zkoumá pohled účastníka výzkumu na možnosti pomoci a intervence. Podrobněji rozpracovaný dotazník je uveden v přílohách (viz příloha č.1).

Dotazník je administrován pracovníkem IC. Respondentovi je předložen v písemné podobě. Pokud se oběť domácího násilí přihlásí o pomoc pouze e-mailem, je jí dotazník zaslán v elektronické podobě. Čas na vyplnění není omezený. Otázky lze zodpovídat ve vlastním pořadí. Žádná z položek by neměla být přeskočena. Na to je respondent předem upozorněn. Pokud potřebuje účastník během vyplňování pauzu, je mu umožněna. Respondent by neměl být v průběhu testování nikým rušen. Pokud je to možné, vyplňuje muž dotazník v samostatné místnosti, která je dostatečně osvětlena a chráněna před hlukem z okolí.

Účastník má během písemného odpovídání k dispozici pouze propisovací tužku a papír. V průběhu vyplňování může pít a používat věci pro osobní potřebu (brýle, kapesníky). Není vhodné, aby respondent během odpovídání používal mobilní telefon nebo výpočetní techniku. Pokud respondent vyplňuje dotazník prostřednictvím počítače, není vhodné, aby v průběhu testování navštěvoval internetové stránky.

8. 3 Zpracování dat

Vyplněné dotazníky jsou shromážděny. Výsledné hodnoty z písemně i elektronicky vyplněných dotazníků jsou zaneseny do tabulky a porovnány. Lze předpokládat, že získáme dostatečně velký objem dat a tudíž bude možné výsledky vyhodnotit.

Jelikož jsme v rámci projektu využili mapující výzkum, používáme k vyhodnocování popisnou (deskriptivní) statistiku. Při analýze kvantitativních položek pracujeme s analýzou rozptylu (ANOVA). Tato metoda se používá při porovnání libovolného počtu průměrů. Tam, kde nemůžeme vycházet z předpokladu, že jsou data normálně rozdělena, používáme Kruskalův-Wallisův test (Hendl, 2009).

Výsledky uvádíme jak v číselné, tak i v grafické podobě. K znázornění nám slouží tabulky a sloupcové nebo koláčové grafy.

8. 4 Diskuze

Návrh projektu byl zvolen tak, aby se podrobněji zabýval otázkou mužských obětí v případech domácího násilí. Na téma DNnM byla v minulosti provedena řada světových studií a dvě studie české. Žádná z nich se ovšem nevěnovala pouze obětem trestné činnosti na území České republiky. V tomto směru by šlo o první výzkum, který by navíc zjistit i motivaci obětí vyhledat pomoc a mohl by v budoucnu přispět k lepší prevenci tohoto vzrůstajícího jevu.

Studie má několik silných stránek. Jednou z nich je kvalitní komunikace administrátorů s respondenty. Administrátoři jsou proškolení zaměstnanci IC s vysokoškolským vzděláním a praxí a tudíž dobře chápou pocity a obavy respondentů při prvním kontaktu s IC. Výhodou dotazníkové metody je i fakt, že se respondent nemusí tolik stydět jako při komunikaci s tazatelem. Další silnou stránkou výzkumu jsou podrobné otázky, které by mohly přinést odpovědi, které na výzkumné půdě prozatím chybí. Z odpovědí by bylo možné zjistit nové formy domácího násilí, které přináší dnešní moderní společnost. Též by bylo díky odpovědím možné zajistit lepší pomoc budoucím mužským obětem týrání.

Nedostatků, které by se během výzkumu mohly objevit, je jistě celá řada. Většinu z dále uvedeného podchytit a vyloučit nelze. Hlavním nedostatkem je fakt, že z výzkumu vypadnou muži, kteří jsou objektivně oběťmi domácího násilí, ale subjektivně se tak necítí. Další skupinou mužů, kteří se do výzkumu nedostanou, jsou ti, kteří se na IC neobrátní. Tito muži buď zvládli odejít od týrající partnerky bez pomoci, nebo naopak odejít nezvládají a tiše trpí. Kterých z těchto mužů je více a kolik jich je celkově, zatím nevíme. Na Intervenční centra se většinou obracejí klienti, kteří již nevidí žádné jiné východisko ze své nepříznivé situace. V takovémto případě lze předpokládat, že špatné zacházení bude v pokročilém stádiu a budou se objevovat i formy násilí, které by v jiných výzkumech nebyly tak časté. Dalším nedostatkem je nerovnoměrné zastoupení krajů při vyplňování dotazníků. V některých krajích, potažmo městech, probíhají velké osvětové kampaně na téma domácí násilí. Je logické, že takto informovaní muži budou do IC docházet častěji a v ranějších fázích týrání.

Mezi možné nedostatky lze zařadit i možnost uvedení lživých údajů. Jelikož se jedná o velmi osobní a lehce zneužitelné téma, mohli by mít účastníci strach, že budou některé informace použity proti nim. Ani důsledná anonymita dotazníků nemusí tento strach vyvrátit. Nezáměrně zkreslené a tudíž nepravdivé údaje se mohou objevit i z jiných důvodů. Některé oběti domácí násilí bagatelizují a partnerku subjektivně vnímají v lepším světle. Mohli by tedy uvádět chybné informace i nevědomě. Mezi potenciální nedostatky lze zařadit i formu výzkumu, tedy formu dotazníkovou. Respondenti mají sice více klidu na vyplnění a mohou si zvolit jakékoliv místo, kde se chtějí dotazníku věnovat, ovšem nemusí být tak sdílní jako při rozhovoru. Svůj vliv bude hrát také specifická fáze, v níž se oběti do IC dostávají. Týraný muž je akutně ve velmi špatné a svízelné situaci, často bývá naštvaný nebo zmatený. Souhrn všech těchto faktorů může vést k tomu, že bude data podhodnocovat. Klient čerstvě odešel od partnerky a pravděpodobně mu bude chvíli trvat, než si připustí, co všechno bylo ve vztahu špatně a jakých příkoří se mu dostávalo. Velmi významný vliv má

i stud obětí. Teprve časem vyplouvají na povrch všechny podrobnosti páchaného domácího násilí, které oběť neuvede při prvním návštěvě IC. Limitem dotazníku může být dozajista i jeho eventuální nesrozumitelnost. Respondent se během vyplňování nemůže doptávat, jelikož by se tím porušily standardní podmínky. Dotazník též nemusí být dostatečně podrobný a nemusí postihovat všechny relevantní souvislosti.

Jelikož je téma domácího násilí na mužích a speciálně mužských obětí domácího násilí teprve v plenkách, lze na navržený výzkum v mnoha směrech navázat. DNnM se stává stále viditelnějším a diskutovanějším tématem. V důsledku bude potřeba stále více doplňovat a prohlubovat stávající poznatky a provádět aktuální výzkumy. Velký výzkumný potenciál skrývají pojmy, které s domácím násilím souvisejí. Jistě by bylo možné zkoumat působení návykových látek na oběti a pachatele domácího násilí nebo rodinnou situaci v dětství obou zúčastněných. Pokud by došlo k realizaci navrženého výzkumu, mohl by posloužit jako samostatná studie nebo jako předvýzkum v rámci tématu.

Závěr

Bakalářská práce Domácí násilí na mužích měla za úkol zmapovat tuto doposud málo známou problematiku. V první části měla práce čtenáři představit domácí násilí jako takové a postupně ho seznamovat s dílčím vymezením a problematikou. V zadaném rozsahu se nemohlo jednat o žádné hlubší informace, ale pouze o uvedení do tématu. Právě stručné seznámení se základními pojmy a vymezením bylo cílem práce jako takové. Hlavní důraz byl kladen na sociální kontext domácího násilí na mužích, který je v mnoha ohledech odlišný od domácího násilí na ženách, které je více popsáno a více se o něm mluví.

Druhá část práce měla přinést návrh výzkumu. Osobně vnímám dotazníkovou metodu, v mnou navrhovaném rozsahu, jako nejvhodnější nástroj k získání tolik potřebných informací. Jedná se o velmi jednoduchý výzkum, který by ovšem mohl přinést velmi cenné poznatky.

Domácí násilí na mužích je stále ještě velkou neznámou. Sice se v posledních letech zájem o tuto problematiku zvýšil, stále je však na nedostatečné úrovni. Za velké vítězství lze brát fakt, že většina vyspělých států přiznala týrání mužů ženami i na jejich území. Česká republika v tom není výjimkou. Domácí násilí na ženách bylo, je a bude společností více vnímáno jako problém a též se o něm bude více psát a mluvit. Nelze ale zapomínat, že každá mince má dvě strany. Je-li někde pachatel a ženská oběť, bude jinde pachatelka a oběť mužská. Věřím, že má bakalářská práce může přispět k rozšíření osvěty u dlouho tabuizovaného a přehlíženého tématu.

Seznam použité literatury¹

- BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009. ISBN 978-802-5454-220.
- BENEDICT, Helen. *To není vaše vina!: rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny jak se vyrovnat se sexuálním napadením*. Praha: One women press, 2003. ISBN 80-863-5617-5.
- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *www.bkb.cz* [online]. 2007. [cit. 2015-02-5]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/>
- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *www.domacinasili.cz*[online]. 2007. [cit. 2015-02-7]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/>
- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *www.donalinka.cz* [online]. 2007. [cit. 2015-02-5]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/>
- BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-725-4914-6.
- BURIÁNEK, Jiří a Simona PIKÁLKOVÁ. *Intimate Violence: a Czech Contribution on International Violence Against Women Survey*. Prague: Karolinum Press, 2013. ISBN 978-802-4622-187.
- BURIÁNEK, Jiří a Simona PIKÁLKOVÁ. Partnerské násilí na mužích, jeho rozsah a kontexty. *Psychologie pro praxi*. 2014, XLIX, 3-4.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí ve faktech a teoriích. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. 2002, č.1, s. 1. ISSN 1213-0028.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-868-9873-3.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4722-078.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Muži jako oběti domácí násilí. *Právo a rodina*. 2010, č.7. ISSN1212-866X.
- DUBSKÝ, Josef a Lukáš URBAN. Násilí jako důsledek netolerance ve společnosti. In: *Násilí z pohledu společenských věd: sborník příspěvků z mezinárodní konference*, Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, s. 41-45. ISBN 978-807-2512-539.
- DUTTON, Donald G. *Rethinking Domestic Violence*. Vancouver: UBC Press, 2006. ISBN 978-077-4810-159.
- EMERSION SOFTWARE. *www.csspraha.cz* [online]. 2007. [cit. 2015-03-4]. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/>
- GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3.

- GJURIČOVÁ, Š., J. KOCOURKOVÁ a J. KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-702-1416-3.
- GROTH, A. Nicholas. *Men Who Rape: the Psychology of the Offender*. New York: Basic Books, 2001. ISBN 978-073-8206-240.
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Manuálek o násilí*. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004. ISBN 80-701-3397-X.
- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 3., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-482-3.
- HUŇKOVÁ, Markéta a Jiřina VOŇKOVÁ. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.
- JARKA JONES. *www.intervencnicentrum.cz* [online]. 2012. [cit. 2015-02-5]. Dostupné z: <http://www.intervencnicentrum.cz>
- JUNGWIRTOVÁ, Jana. Anglický a český policejní přístup k domácímu násilí. In: *Násilí z pohledu společenských věd: sborník příspěvků z mezinárodní konference*, Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, s. 45-57. ISBN 978-807-2512-539.
- KALICHMAN, S. a kol. Gender Attitudes, Sexual Violence, and HIV/AIDS Risks among Men and Women in Cape Town, South Africa. *Journal of Sex Research*. [online]. 2005, r. 42, č. 4, s. 299-305. [5.2.2015] DOI: 10.1080/00224490509552285. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00224490509552285>
- KUMAR, Anant. Domestic Violence against Men in India: A Perspective. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. [online]. 2012, r. 22, č. 3, s. 290-296. [5.2.2015] ISSN 1091-1359. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10911359.2012.655988>
- KUTÁLKOVÁ, Petra a Lubica KOBOVÁ. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In IUSTITIA, 2014. ISBN 978-802-6057-932.
- LOSEKE, D., R. GELLES a M. CAVANAUGH. *Current Controversies on Family Violence*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, c2005. ISBN 07-619-2106-0.
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4580-0.
- MKN 10. In: *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. 2014.
- MOFFITT, Terrie a Avshalom CASPI. Findings About Partner Violence From the Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study. *National Institute of Justice: Research in Brief*. [online]. 1999. [5.2.2015] Dostupné z: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/170018.pdf>

- ORINGHER, Jonathan a Kristin W. SAMUELSON. Intimate Partner Violence and the Role of Masculinity in Male Same-sex Relationships. *Traumatology*. [online]. 2011, r. 17, č. 2, s. 68-74. [5.2.2015] DOI: 10.1177/1534765610395620. Dostupné z:<http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1177/1534765610395620>
- PÁNA, Lubomír. Domáci násilí jako sociální problém společnosti. In: *Násilí z pohledu společenských věd: sborník příspěvků z mezinárodní konference*, Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, s. 123-131. ISBN 978-807-2512-539.
- PIKÁLKOVÁ, Simona. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách - Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 80-733-0054-0.
- PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci v životě i v procesu psychoterapie*. Praha: Triton, 2010. ISBN 978-807-3873-783.
- SETKÁNÍ k IDT, 26.2.2015, *Muži jako oběti domácího násilí*. Staroměstská radnice – Velký radniční klub.
- SCHIRALDI, Glenn R. *The Post-traumatic Stress Disorder Sourcebook: a Guide to Healing, Recovery, and Growth*. New York: McGraw-Hill, c2009. ISBN 00-716-1494-X.
- SCHWARTZ, J., M. WALDO a D. DANIEL. Gender-Role Conflict and Self-Esteem: Factors Associated With Partner Abuse in Court-Referred Men. *Psychology of Men*. [online]. 2005, r. 6, č. 2, s. 109-113. [5.2.2015] DOI: 10.1037/1524-9220.6.2.109. Dostupné z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/1524-9220.6.2.109>
- SIMON, Jaroslav. *Středisko Intervenční centrum – Program Viola*. Rodina, děti a domácí násilí – Příklady dobré praxe a nabídka pomoci rodině a dětem. CSSP. 2014.
- STEVENS, A., I. KESSLER a K. STEINACK. *Přehled osvědčených postupů při prevenci různých typů násilí v Evropské unii*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-588.
- STUART, G. a kol. The Temporal Association between Substance Use and Intimate Partner Violence among Women Arrested for Domestic Violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. [online]. 2013, r. 81, č. 4, s. 681-690. [5.2.2015] DOI: 10.1037/a0032876. Dostupné z:<http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/a0032876>
- STUART, G. a kol. The Role of Drug Use in a Conceptual Model of Intimate Partner Violence in Men and Women Arrested for Domestic Violence. *Psychology of Addictive Behaviors*. [online]. 2008, r. 22, č. 1, s. 12-24. [5.2.2015] DOI: 10.1037/0893-164X.22.1.12. Dostupné z:<http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0893-164X.22.1.12>
- ŠAŠKOVÁ, Helena. *Centrum Diakonie – Stop násilí ve vztazích*. Rodina, děti a domácí násilí – Příklady dobré praxe a nabídka pomoci rodině a dětem. CSSP. 2014.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3676-902.

TJADEN, Patricia a Nancy THOENNES. Full Report of the Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence Against Women. *National Institute of Justice*. [online]. 2000. [5.2.2015] Dostupné z: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/183781.pdf>

TRESTNÍ ŘÁD. In: *Sbírka zákonů České republiky. Zákon č. 141/1961 Sb., 1961*.

TRESTNÍ ZÁKONÍK. In: *Sbírka zákonů České republiky. Zákon č. 40/2009 Sb., 2009*.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-802-6206-965.

VARGOVÁ, B., D. POKORNÁ a M. TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-808-6131-764.

VIZUS. www.diakonie.cz [online]. 2015. [cit. 2015-03-6]. Dostupné z: <http://www.diakonie.cz/>

WALKER, Lenore E. *The Battered Woman*. 1st Harper Colophon ed. New York: Perennial Library, 1980. ISBN 978-006-0907-426.

WATSON, Dorothy a Sara PARSONS. *Domestic Abuse of Women and Men in Ireland: Report on the National Study of Domestic Abuse*. Dublin: Stationery Office, 2005. ISBN 07-557-7089-7.

WEB4CE. www.acorus.cz [online]. 2011. [cit. 2015-03-6]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/>

WORDPRESS. www.domaci-nasili.cz [online]. 2012. [cit. 2015-02-7]. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/>

¹Zdroje v seznamu použité literatury jsou citovány podle citační normy ČSN ISO 690.

Přílohy

Příloha č.1: Návrh dotazníku

Dobrý den, dotazník, který právě držíte v rukou, si klade za cíl zmapovat současnou situaci u mužských obětí domácího násilí. Odpovídejte prosím co nejpodrobněji a žádnou otázku nepřeskakujte. Pokud si odpovědi nebude jisti, napište, že nevíte. Celý dotazník je anonymní a žádným způsobem nebude spojován s Vaší osobou. Děkuji Vám za Váš čas.

První část: Základní informace

Vyplňte prosím základní informace o sobě.

Věk:

Bydliště: (vesnice, město do 5000 obyvatel, město od 5000 do 100 000 obyvatel, město nad 100 000 obyvatel)

Kraj:

Dosažené vzdělání: (základní, střední bez maturity, střední s maturitou, vyšší odborné, vysokoškolské)

Zaměstnání:

Současný rodinný stav: (ženatý, žijící v partnerském vztahu)

Délka současného vztahu: (roky, měsíce)

Náboženství: (věřící [upřesněte], věřící ve vyšší sílu, nevěřící)

Počet dětí: (ze současného vztahu, z předchozího vztahu)

Vyplňte prosím základní informace o své partnerce.

Věk:

Společná domácnost: (ano, ne [možnost uvést jiné bydliště a kraj])

Dosažené vzdělání: (základní, střední bez maturity, střední s maturitou, vyšší odborné, vysokoškolské)

Zaměstnání:

Náboženství: (věřící [možnost pro konkrétní uvedení církve], věřící ve vyšší sílu, nevěřící)

Počet dětí: (z předchozího vztahu)

Druhá část: Formy násilí

Vyplňte prosím údaje o násilí, kterého se na Vás Vaše partnerka dopouštěla.

Fyzické násilí:

Projevy:(strkání, kroucení rukou, tahání za vlasy, svázání, facka, kopání, kousání, úder pěstí, úder předmětem, škrcení, popálení, opaření, hrozba nožem, hrozba pistolí, použití nože, použití pistole, jiné [vypište])

Četnost:(vícekrát v týdnu, jednou za týden, jednou za měsíc, jednou za rok, méně než jednou za rok)

Nutnost lékařského ošetření: (ano [kolikrát], ne)

Nutnost hospitalizace:

Psychické násilí:

Projevy:(ponižování, zesměšňování, urážení, nadávání, obviňování, terorizování, neustálá kontrola, nadměrná žárlivost, vyhrožování ublížením Vám nebo dětem, vyhrožování sebevraždou, zastrašování, používání vulgarmů, křik a řev, citové vydírání, ničení oblíbených věcí, týrání Vašeho domácího mazlíčka, jiné [vypište])

Četnost:(vícekrát v týdnu, jednou za týden, jednou za měsíc, jednou za rok, méně než jednou za rok)

Sociální násilí:

Projevy:(zákaz styku s rodinou, zákaz styku s přáteli, kontrolování hovorů, kontrolování sms zpráv nebo e-mailů, kritizování nebo pomlouvání rodiny či přátel, kritizování nebo pomlouvání Vašeho vzhledu či stylu oblékání, manipulace skrze děti, jiné [vypište])

Četnost:(vícekrát v týdnu, jednou za týden, jednou za měsíc, jednou za rok, méně než jednou za rok)

Ekonomické násilí:

Projevy:(neumožnění hospodařit se společný financemi, neumožnění hospodařit s vlastními financemi, zabavování mzdy, platu nebo důchodu, nucení do nevhodné práce nebo do práce přes čas, jiné [vypište])

Četnost:(vícekrát v týdnu, jednou za týden, jednou za měsíc, jednou za rok, méně než jednou za rok)

Sexuální násilí:

Projevy:(ponižování se sexuálním podtextem, ponižování po pohlavním styku, vydírání skrze pohlavní styk, vynucený sexuální styk, odpírání sexuálního styku, nucení do nechtěných sexuálních praktik, jiné [vypište])

Četnost:(vícekrát v týdnu, jednou za týden, jednou za měsíc, jednou za rok, méně než jednou za rok)

První atak: (kdy, jaká forma)

Poslední atak: (kdy, jaká forma)

Zkušenost s násilnou partnerkou v předchozím vztahu: (ano [forma, projevy, četnost], /ne)

Třetí část: Domácí násilí a jeho souvislosti

Vyplňte prosím informace o sobě.

Pijete alkohol: (každý den, 2x-3x do týdne, 1x do týdne, 2x-3x do měsíce, méně často, jsem abstinent)

Kouříte:

Užíváte návykové látky: (ano [druh], /ne)

Jste závislý: (ano [druh závislosti], /ne)

Vyrůstal jste v úplné rodině:

Máte sourozence:

Máte pocit, že jste byl v dětství trestán více než Vaši vrstevníci:

Máte pocit, že byly tresty neadekvátní:

Kdo Vám v dětství ukládal tresty: (matka, otec, prarodiče, jiné osoby [kdo])

Jak jste byl v dětství trestán: (fyzicky [kdo] – plácnutí, facka, bití rukou, bití předmětem, jinak [jak]), psychicky [kdo] – ignorace, ponižování, neprojevení lásky, jinak [jak]), ekonomicky [kdo] – neposkytování jídla, čistého ošacení, kapesného, jinak [jak]),

Vyplňte prosím informace o své partnerce.

Pije alkohol: (každý den, 2x-3x do týdne, 1x do týdne, 2x-3x do měsíce, méně často, jsem abstinent)

Kouří:

Užívá návykové látky: (ano [druh], /ne)

Je závislá: (ano [druh závislosti], /ne)

Vyrůstala v úplné rodině:

Má sourozence:

Máte pocit, že byla v dětství trestána více než její vrstevníci:

Máte pocit, že byly tresty neadekvátní:

Kdo jí v dětství ukládal tresty: (matka, otec, prarodiče, jiné osoby [kdo])

Jak byla v dětství trestána: (fyzicky [kdo] – plácnutí, facka, bití rukou, bití předmětem, jinak [jak]), psychicky [kdo] – ignorace, ponižování, neprojevení lásky, jinak [jak]), ekonomicky [kdo] – neposkytování jídla, čistého ošacení, kapesného, jinak [jak]),

Počet jejích předchozích dlouhodobých partnerských vztahů:

Byla v předchozích partnerských vztazích násilná:

Jakou formu násilí používala: (fyzické, psychické, ekonomické, sociální, sexuální)

Je násilná i na veřejnosti: (ano [kde], /ne)

Čtvrtá část: Intervence

Vyplňte prosím pár otevřených otázek zaměřených na Váš současný stav a na pomoc obětem domácího násilí.

Proč jste přišel do Intervenčního centra:

Kde jste se o činnosti Intervenčního centra dozvěděl:

Co od Intervenčního centra očekáváte:

Plánuje využít i další formu psychologické a sociální pomoci:

Vyhledal jste pomoc lékaře nebo o tom uvažujete:

Vyhledal jste pomoc právníka nebo o tom uvažujete:

Jak se v současné době cítíte:

Jak vidíte svou budoucnost:

Proč si myslíte, že se Vaše partnerka domácího násilí dopustila:

Na závěr si prosím překontrolujte, zda jste vyplnili všechny položky dotazníku.
Děkuji Vám za ochotu zúčastnit se výzkumu.

Výše uvedený dotazník nemusí být použit v daném rozsahu. Je možné využít jen některé jeho části nebo ho brát jako součást pilotní studie, která následně bude rozšířena o navazující výzkum.